

PORESKI PODSTICAJI ZA ULAGANJA U OSNOVNA SREDSTVA I NJIHOV UTICAJ NA VISINU PORESKE OBAVEZE ZA POREZ NA DOBIT

Jovana DEDIĆ¹

Apstrakt

Ovaj rad analizira poreski podsticaj za ulaganja u osnovna sredstva i njegov uticaj na visinu poreske obaveze za porez na dobit pravnih lica. Cilj istraživanja je da se identifikuju mehanizmi poreske olakšice koja stimulise investicije, kao i da se prikaže način na koji ova poreska olakšica utiče na poresku obavezu pravnog lica. Poreski obveznici u Republici Srbiji mogu, uz primenu ovog podsticaja, umanjiti svoju poresku obavezu za porez na dobit i do 100%, što ovaj podsticaj čini jednim od najpovoljnijih u regionu. Ipak, usled metodoloških ograničenja nije moguće utvrditi preciznu procenu smanjenja poreske obaveze po osnovu korišćenja podsticaja za ulaganja u osnovna sredstva i, samim tim, ni iznos odloženih poreskih sredstava i obaveza. Korišćenjem osnovnih naučnih metoda: metode analize i sinteze, induktivne i deduktivne metode, metode deskripcije i metode komparacije, rezultati rada ukazuju na značajan potencijal ovog poreskog podsticaja kao instrumenta ekonomske politike usmerenog na podsticanje ulaganja i privrednog rasta.

Ključne reči: porez na dobit, poreski podsticaji, ulaganja u osnovna sredstva, poreska obaveza, zemlje iz okruženja

JEL: H25, H32, M41

¹ Jovana Dedić, student doktorskih studija na Univerzitetu Singidunum, telefon: 0113977018, mail: jovana.dedic.22@singimail.rs, ORCID ID (<https://orcid.org/0009-0001-8559-3567>)

UVOD

Republika Srbija je omogućavanjem poreskih podsticaja za ulaganja u osnovna sredstva i zapošljavanje novih radnika podstakla povećanje investicija privrednih društava, modernizaciju privrednih aktivnosti, povećanje konkurentnosti domaće privrede, smanjenje nezaposlenosti, kao i generalno povoljne ekonomske efekte na privredu naše zemlje.

Poreski podsticaji podrazumevaju olakšice na porez na dobit, koji prema Zakonu o porezu na dobit moraju da plaćaju sva pravna lica koja ostvaruju profit. (Prica S, 2021)

Pravnim licima u Republici Srbiji su na raspolaganju različiti poreski podsticaji, doneti u cilju umanjenja opterećenja porezom na dobit pravnih lica i ubrzanja ekonomskog razvoja države. (Vržina S, 2020)

U ovom trenutku, najznačajniji poreski podsticaj u Republici Srbiji predstavlja podsticaj za ulaganja u osnovna sredstva i zapošljavanje novih radnika, propisan članom 50a *Zakona o porezu na dobit pravnih lica* ("Službeni glasnik RS", br. 25/2001, 80/2002, 80/2002 (dr. zakon), 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014 (dr. zakon), 142/2014, 91/2015 (autentično tumačenje), 112/2015, 113/2017, 95/2018, 86/2019, 153/2020, 118/2021 i 94/2024 – u daljem tekstu: Zakon).

Podsticaji kod ulaganja se javljaju u slučaju da poreski obveznik ili neko drugo lice, uloži u osnovna sredstva koja koristi za registrovanu delatnost, više od 1 milijarde dinara i u periodu ulaganja dodatno zaposli na neodređeno vreme najmanje još 100 lica. U tom slučaju, Zakon mu dozvoljava oslobođenje od plaćanja poreza na dobit u periodu od 10 godina. (Đurović-Todorović J, Đorđević M, 2017)

Prema Vržina S., s obzirom na to da su preduzećima u Srbiji na raspolaganju poreski podsticaji kod ulaganja u stalnu imovinu, može se očekivati da kapitalno intenzivnija preduzeća uspešnije upravljaju porezom na dobitak. (Vržina S, 2022)

Pored ovog podsticaja, zakonska regulativa predviđa i druge podsticaje za ulaganja, kao što je podsticaj obvezniku koji se ne može smatrati novoosnovanim privrednim društvom koje obavlja inovacionu delatnost, a koji izvrši ulaganje u kapital novoosnovanog privrednog društava koje obavlja inovacionu delatnost, kome se priznaje pravo na poreski kredit u visini od 30% izvršenog ulaganja, u skladu sa članom 50j Zakona.

Propisane su i olakšice za pravna lica koja se bave istraživanjem i razvojem na način da se kao rashod u poreskom bilansu tih obveznika mogu priznati, u dvostruko uvećanom iznosu, troškovi koji su neposredno povezani sa istraživanjem i razvojem koje obveznik obavlja u Republici Srbiji.

Pored navedenih podsticaja za ulaganja, u prethodnim godinama poreski obveznici su imali pravo na korišćenje poreskog kredita za ulaganja u osnovna sredstva u skladu sa članom 48. Zakona. Ovaj podsticaj je ukinut zaključno sa ulaganjima u 2013. godini, dok je mogućnost korišćenja stečenog poreskog kredita postojala najkasnije zaključno sa 2023. godinom.

Takođe, članom 48a Zakona o porezu na dobit pravnih lica ("Službeni glasnik RS", br. 25/2001, 80/2002, 80/2002 (dr. zakon), 43/2003, 84/2004, 18/2010 i 101/2011) bila je predviđena poreska olakšica namenjena podsticanju investicionih ulaganja u određene proizvodne delatnosti. Ova olakšica je ukinuta zaključno sa ulaganjima u 2012. godini, dok je pravo na korišćenje stečenog poreskog kredita po osnovu ovih ulaganja postojalo najkasnije zaključno sa 2022. godinom.

U trenutno važećoj zakonskoj regulativi, podsticaj za ulaganja u osnovna sredstva pravnih lica i zapošljavanje novih radnika, propisan članom 50a Zakona, predstavlja najznačajniju olakšicu koja je dostupna pravnim licima. Podsticaj iz člana 50a Zakona obuhvata niz specifičnih uslova koje obveznici moraju ispuniti kako bi ostvarili pravo na poresku olakšicu. Uz ispunjenje propisanih uslova korišćenjem ovog poreskog podsticaja, poreskim obveznicima je omogućeno oslobođenje od plaćanja poreza na dobit i do 100% u periodu od 10 godina.

Istovremeno, ovaj model podsticanja investicija predstavlja i jednu od najpovoljnijih poreskih mera u poređenju sa sličnim merama u zemljama iz okruženja.

U 2023. godini naplata poreza na dobit pravnih lica iznosila je 282,6 milijardi dinara, a učešće velikih poreskih obveznika u naplaćenom porezu na dobit pravnih lica iznosi 48,27%. (Izveštaj o radu Poreske uprave Republike Srbije, 2023) Objavljeni podatak pokazuje značaj velikih poreskih obveznika i njihovo učešće u javnom prihodu koji Republika Srbija naplaćuje po osnovu poreza na dobit pravnih lica. Kako veliki poreski obveznici imaju i velike poreske obaveze, korišćenjem određenih podsticaja, višak sredstava koji ostvare po osnovu umanjenja poreske obaveze mogu usmeriti u investicije i dalji razvoj, što posledično utiče i na konkurentnost i razvoj celokupne privrede Republike Srbije.

U okviru ovog rada biće analizirana zakonska regulativa izabranih zemalja iz okruženja, sa ciljem identifikacije sličnosti i razlika u poreskim podsticajima za ulaganja u Republici Srbiji u odnosu na izabrane zemlje u regionu.

S obzirom na to da se iznos umanjenja poreske obaveze po osnovu podsticaja propisanog članom 50a Zakona ne može precizno proceniti jer se srazmeran iznos ulaganja računa svake godine korišćenja ovog podsticaja, nije moguće unapred precizno utvrditi iznos odloženih poreskih sredstava i obaveza.

Na ovom mestu neophodno je ukazati i na mali obim domaće stručne literature i publikacija koje se bave analizom poreskih podsticaja za ulaganja poreskih obveznika koji utiču na umanjenje poreske obaveze za porez na dobit pravnih lica. Upravo taj nedostatak može se posmatrati i kao prilika za autore da dublje istraže i dalje razvijaju ovu temu.

Polazeći od navedenih okolnosti, posebna pažnja u radu biće posvećena analizi mogućnosti umanjenja poreske obaveze po osnovu ulaganja u osnovna sredstva i zapošljavanja novih radnika, kao i razmatranju značaja ovog poreskog podsticaja za poslovanje privrednih društava i celokupnu ekonomsku i fiskalnu politiku Republike Srbije.

PORESKI PODSTICAJ PREMA ČLANU 50A ZAKONA O POREZU NA DOBIT PRAVNIH LICA

Porez na dobit preduzeća prvi put se pojavio još krajem 19. veka. U poreski sistem Srbije uveden je 1. januara 1992. godine pod nazivom porez na dobit korporacija. (Đurović-Todorović J, Đorđević M, 2013)

Poreski podsticaj za ulaganja u osnovna sredstva pravnih lica – obveznika poreza na dobit pravnih lica, koja ta sredstva koriste za obavljanje registrovane delatnosti u Republici Srbiji i zapošljavanje novih lica na neodređeno vreme u smislu umanjenja obaveze za porez na dobit pravnih lica u periodu od deset godina srazmerno tom ulaganju prvi put je u Republici Srbiji propisan kroz Zakon o izmenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica ("Službeni glasnik RS", broj 80/2002) od 1. januara 2003. godine. Od tada, član 50a Zakona koji uređuje uslove za ostvarivanje prava na korišćenje ovog podsticaja, više puta je menjan i dopunjavan, pri čemu su precizirani pojedini uslovi i kriterijumi za primenu navedenog poreskog podsticaja.

Prema članu 50a Zakona poreski obveznik koji uloži u svoja osnovna sredstva, odnosno u čija osnovna sredstva drugo lice uloži više od jedne milijarde dinara, koji ta sredstva koristi za obavljanje pretežne delatnosti i delatnosti upisanih u osnivačkom aktu obveznika, odnosno navedenih u drugom aktu obveznika, kojim se određuju delatnosti koje obveznik obavlja i u periodu ulaganja dodatno zaposli na neodređeno vreme najmanje 100 lica, oslobađa se plaćanja poreza na dobit pravnih lica u periodu od deset godina srazmerno tom ulaganju.

Kada je reč o definisanju **ulaganja u osnovna sredstva od strane drugog lica**, pod istim se smatra i ulaganje u osnovni kapital i povećanje osnovnog kapitala u skladu sa zakonom. U ovom slučaju osnovna sredstva se vrednuju po tržišnoj (fer) vrednosti.

Na primer, u slučaju kada drugo pravno lice, povezano sa obveznikom, izvrši ulaganja u novcu u cilju povećanja osnovnog kapitala obveznika, obveznik, ukoliko iz tako stečenih novčanih sredstava izvrši nabavku osnovnih sredstava, ostvaruje pravo na poresko oslobođenje (uz ispunjenje ostalih uslova) iz člana 50a Zakona.²

Navedeno **poresko oslobođenje primenjuje se po ispunjenju uslova** (kada poreski obveznik uloži u svoja osnovna sredstva, odnosno u čija osnovna sredstva drugo lice uloži više od jedne milijarde dinara, koji ta sredstva koristi za obavljanje pretežne delatnosti i delatnosti upisanih u svom osnivačkom aktu, odnosno navedenih u drugom aktu obveznika, kojim se određuju delatnosti koje obveznik obavlja i kada u periodu ulaganja obveznik dodatno zaposli na neodređeno vreme najmanje 100 lica), **od prve godine u kojoj je ostvarena dobit.**

Jedna od učestalih nedoumica među poreskim obveznicima odnosi se na tumačenje i ispunjenost uslova koji se tiče novozaposlenih lica. Prema članu 50a stav 5. Zakona, novozaposlenim licima smatraju se lica koja je obveznik zaposlio u periodu ulaganja, tako da **u momentu ispunjenja uslova za korišćenje navedenog poreskog oslobođenja obveznik ima najmanje 100 dodatno zaposlenih na neodređeno**

² Mišljenje Ministarstva finansija RS, br. 011-00-120/2022-04 od 10.4.2023. godine

vreme u odnosu na broj zaposlenih na neodređeno vreme koji je imao na poslednji dan perioda koji prethodi periodu u kojem je započeo ulaganja.

Takođe, Zakon uređuje i da se novozaposlenim licima **ne smatraju** lica koja su, počev od poslednjeg dana poreskog perioda koji prethodi periodu ulaganja, bila zaposlena u, posredno ili neposredno, povezanom licu u smislu člana 59. ovog zakona, kao i lica koja nisu neposredno radno angažovana kod obveznika.

Prilikom korišćenja navedenog poreskog podsticaja, neophodno je obratiti pažnju na činjenicu da se, u slučaju ulaganja u osnovna sredstva relevantnim smatra iznos obaveze prema dobavljaču koju je poreski obveznik platio. Naime, u ukupan iznos ulaganja uključuju se samo ona osnovna sredstva koja su plaćena dobavljaču.

U skladu sa članom 50i Zakona, pravo na poreski podsticaj kod ulaganja iz člana 50a ovog zakona, **ne ostvaruje se za nabavku opreme već korišćene u Republici Srbiji.**

Poreski podsticaj ne može se preneti na drugo pravno lice, koje nije steklo pravo na korišćenje tog podsticaja u smislu ovog zakona, ni u slučaju kada drugo pravno lice učestvuje u statusnoj promeni sa obveznikom koji koristi navedeni poreski podsticaj.

Pravo na poreski podsticaj ne ostvaruje se za osnovna sredstva, i to za: vazduhoplove i plovne objekte koji se ne koriste za obavljanje delatnosti; putničke automobile, osim automobila za taksi prevoz, rent-a-car, obuku vozača i specijalnih putničkih automobila sa ugrađenim uređajima za bolesnike; nameštaj, osim nameštaja za opremanje hotela, motela, restorana, omladinskih, dečijih i radničkih odmarališta; tepihe; umetnička dela likovne i primenjene umetnosti i ukrasne predmete za uređenje prostora; mobilne telefone; klima uređaje; opremu za video nadzor; oglasna sredstva, kao i alat i inventar sa kalkulativnim otpisom.

Zakonom nije propisan rok u kome moraju da se steknu uslovi (ulaganje više od jedne milijarde dinara u osnovna sredstva i dodatno zapošljavanje najmanje 100 lica na neodređeno vreme) **za priznavanje poreskog oslobođenja.** Period ulaganja može trajati više godina, odnosno više poreskih perioda.

Obveznik može da opredeli period, koji će se smatrati periodom ulaganja radi sticanja prava na poreski podsticaj iz člana 50a Zakona.

Obveznik koji vrši ulaganja u osnovna sredstva tokom više poreskih perioda, po ispunjenju uslova za korišćenje poreskog podsticaja iz člana 50a Zakona (koji se odnose na visinu ulaganja u osnovna sredstva u vlasništvu obveznika, odnosno zapošljavanje potrebnog broja lica na neodređeno vreme) **stiče pravo na poresko oslobođenje** (srazmerno izvršenom ulaganju), **s tim što korišćenje poreskog oslobođenja otpočinje od prve godine u kojoj ostvari dobit** (iskazanu na odgovarajućem rednom broju poreskog bilansa).

U slučaju kada obveznik ima pravo na prenos (poreskih) gubitaka iz prethodnih poreskih perioda u skladu sa članom 32. Zakona, ova okolnost ne odlaže početak računanja desetogodišnjeg roka iz člana 50a Zakona. Prema tome, u slučaju kada obveznik ostvari dobit u poreskom periodu u kojem su ispunjeni uslovi propisani članom 50a Zakona, rok korišćenja poreskog podsticaja od deset godina počinje da

teče od tog poreskog perioda, nezavisno od činjenice da obveznik u tom i eventualno narednim poreskim periodima koristi pravo propisano članom 32. Zakona.³

Korišćenjem poreskog podsticaja propisanog članom 50a Zakona, poreskim obveznicima koji ispune propisane uslove, omogućeno je oslobođenje od plaćanja poreza na dobit i do 100% u periodu od deset godina.

PORESKE UŠTEDE I EFEKTI NA PORESKU OBAVEZU

Podaci o tome u kojoj meri su privredni subjekti u Republici Srbiji iskoristili pravo na poreske podsticaje po osnovu člana 50a Zakona nisu javno dostupni. Ipak, određene informacije moguće je pribaviti iz redovnih godišnjih finansijskih izveštaja poreskih obveznika, koji su javno dostupni u Registru finansijskih izveštaja.

Radi ilustracije značaja poreskih podsticaja za ulaganja i činjenice da obveznici, u određenom periodu, mogu koristeći propisane podsticaje, ostvariti pravo na umanjenje poreske obaveze i do 100%, sprovedeno je istraživanje na uzorku od tri pravna lica koja su u 2023. godini koristila ovu poresku olakšicu.

Analiza je zasnovana na podacima iz redovnih godišnjih finansijskih izveštaja za 2023. godinu objavljenih u Registru finansijskih izveštaja Agencije za privredne registre.

U ovom radu, navedena pravna lica označena su kao Pravno lice A, Pravno lice B i Pravno lice C. Iz finansijskih izveštaja pravnih lica korišćeni su sledeći podaci:

- podatak o visini dobiti pre oporezivanja i
- podatak o poreskom rashodu perioda.

Podaci su preuzeti iz Obrasca Bilansa uspeha, a iznosi su prikazani u hiljadama dinara.

Tabela 1. Prikaz poreske uštede koju poreski obveznici mogu ostvariti korišćenjem poreskih podsticaja

Red. br.		Pravno lice A	Pravno lice B	Pravno lice C
1.	Dobit pre oporezivanja (AOP 1049)	126.962	857.764	443.993
2.	<i>Iznos poreske obaveze kada bi na dobit pre oporezivanja primenili poresku stopu od 15%</i>	<i>19.044</i>	<i>128.665</i>	<i>66.599</i>
3.	Poreski rashod perioda (AOP 1051)	223	0	46.287
4.	Ušteda zbog korišćenja poreskih podsticaja (red. br. 2 – red. br. 3)	18.821	128.665	20.312
5.	<i>Efektivna poreska stopa</i>	<i>0, 18%</i>	<i>0%</i>	<i>10,43%</i>

Podaci o korišćenju konkretnog poreskog podsticaja nisu javno dostupni, ali se, na osnovu informacija iz Napomena uz finansijske izveštaje analiziranih pravnih lica,

³ Mišljenje Ministarstva finansija RS, br. 011-00-23/2022-04 od 14.2.2022. godine

može pretpostaviti da se najveći deo poreskih ušteda odnosi na podsticaj za ulaganja propisan članom 50a Zakona.

Iz dostupnih podataka proizilazi da je jedno od analiziranih pravnih lica (Pravno lice B), ostvarivanjem prava na pomenuti poreski podsticaj, potpuno umanjilo svoju poresku obavezu, odnosno efektivno ostvarilo poresku uštedu u iznosu od 100%, te u posmatranoj godini nije iskazalo poreski rashod perioda. Ostala dva pravna lica, takođe, su ostvarila značajne poreske uštede, iako ne u punom iznosu.

Zakonom propisana poreska stopa za utvrđivanje poreza na dobit koja se primenjuje na osnovicu koju čini dobit pre oporezivanja iznosi 15%. Međutim, efektivne poreske stope kod analiziranih pravnih lica, usled korišćenja poreskih podsticaja, kretale su se u rasponu od 0% do 10,43%, što ukazuje na znatno smanjenje poreskog opterećenja. Naime, efektivna poreska stopa je zbog korišćenja poreskih podsticaja od strane analiziranih pravnih lica znatno niže od zakonske poreske stope.

Da navedena pravna lica nisu imala ulaganja u nabavku osnovnih sredstava i zapošljavanje novozaposlenih lica koja Republika Srbija omogućava kao podsticaj za smanjenje poreske obaveze obveznicima koja ta ulaganja izvrše, ne bi bila u mogućnosti da ostvare značajne poreske uštede po osnovu poreza na dobit pravnih lica.

Na osnovu sprovedene analize može se zaključiti da poreski podsticaji propisani članom 50a Zakona omogućavaju značajno smanjenje poreske obaveze za pravna lica koja ispunjavaju propisane uslove. Na taj način se podstiču nova ulaganja u osnovna sredstva, kao i otvaranje novih radnih mesta, dok se višak oslobođenih novčanih sredstava može usmeriti ka daljem investiranju i unapređenju poslovanja.

KOMPARATIVNA ANALIZA PORESKIH PODSTICAJA U ZEMLJAMA U OKRUŽENJU

Poreski podsticaji za investicije zavise od specifičnih kriterijuma koji se značajno razlikuju od zemlje do zemlje.

S tim u vezi, i poreski podsticaji koji se odnose na porez na dobit pravnih lica koja su tržišno orijentisana u regionu se razlikuju od zemlje do zemlje.

U ovom delu rada biće ukratko predstavljeni propisani poreski podsticaji u Republici Srbiji, Republici Hrvatskoj, Republici Crnoj Gori i Federaciji Bosna i Hercegovina. Uzorak istraživanja obuhvata jednu državu članicu Evropske unije i tri države kandidata, sa ciljem upoređivanja relevantnih zakonodavstava. Osim toga, reč je o državama iz najbližeg geografskog okruženja. Kao metod istraživanja koristi se analiza sadržaja relevantnog zakonodavstva. S obzirom na česte izmene zakonodavstva, u istraživanju su korišćeni trenutno važeći propisi u državama koje čine posmatrani uzorak.

U Zakonu o porezu na dobit ('Narodne novine' br. 177/2004, 90/2005, 57/2006, 146/2008, 80/2010, 22/2012, 148/2013, 143/2014, 50/2016, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020, 114/2022, 114/2023) Republike Hrvatske predviđena je samo olakšica za poreske obveznike koji obavljaju delatnost na potpomognutim područjima (poreski obveznici koji obavljaju delatnost na području Grada Vukovara

utvrđenog prema posebnom propisu o obnovi i razvoju Grada Vukovara i poreski obveznici koji obavljaju delatnost na području jedinica lokalne samouprave razvrstanih u I grupu po stepenu razvijenosti prema posebnom propisu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske).

Zakonom o porezu na dobit pravnih lica ("Službeni list RCG", br. 65/2001, 12/2002, 80/2004 i "Službeni list CG", br. 40/2008, 86/2009, 40/2011 - drugi zakon, 14/2012, 61/2013 55/2016, 146/2021, 152/2022, 28/2023, 125/2023 i 88/2024) u Crnoj Gori propisani su sledeći podsticaji:

- podsticaji za novoosnovano pravno lice koje stvarno obavlja delatnost u privredno nedovoljno razvijenim opštinama;
- pravo na oslobođenje od plaćanja poreza na dobit pravnih lica za korisnika podsticajnih mera za razvoj istraživanja i inovacija u skladu sa zakonom kojim se uređuju podsticajne mere za razvoj istraživanja i inovacija;
- pravnom licu koje reinvestira sredstva iz ostvarene dobiti u poljoprivredne projekte obračunati porez na dobit umanjuje se za iznos reinvestiranih sredstava (od 1. januara 2025. godine).

Zakonom o porezu na dobit („Službene novine Federacije BiH“, broj: 15/2016 i 15/2020) Federacije Bosne i Hercegovine propisano je da se poreskom obvezniku koji izvrši investiranje iz vlastitih sredstava u proizvodnu opremu u vrednosti više od 50% ostvarene dobiti tekućeg poreskog perioda umanjuje obaveza obračunatog porez na dobit za 30% iznosa u godini investiranja. Osim toga, poreskom obvezniku koji u periodu od pet uzastopnih godina izvrši investiranje iz vlastitih sredstava u ukupnom iznosu 20 miliona KM, s tim da u prvoj godini investira 4 miliona KM, umanjuje se obaveza obračunatog porez na dobit za 50% iznosa u godinama investiranja. Isto tako, poreski obveznik ima pravo na poreski priznati rashod u visini dvostrukog iznosa bruto plate isplaćene novoprimljenim zaposlenima.

U cilju veće transparentnosti i sistematičnosti, pregled propisanih poreskih podsticaja u Republici Srbiji, Republici Hrvatskoj, Republici Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini prikazan je u sledećoj tabeli.

Analizom zakonske regulative u posmatranim državama može se zaključiti da je poreskim obveznicima u Republici Srbiji omogućen širok spektar različitih podsticaja. Obveznicima koji ispune uslove za korišćenje poreskog podsticaja predviđenog članom 50a Zakona omogućeno je da pravo na korišćenje tog podsticaja ostvaruju u periodu od deset godina, srazmerno visini izvršenog ulaganja, što u dugoročnom periodu može rezultirati značajnim poreskim uštedama.

Tabela 2. Pregled propisanih podsticaja po državama

Zemlja	Propisani poreski podsticaji
Srbija	- obveznik koji uloži u svoja osnovna sredstva, odnosno u čija osnovna sredstva drugo lice uloži više od jedne milijarde dinara, koji ta sredstva koristi za obavljanje pretežne delatnosti i delatnosti upisanih u osnivačkom aktu obveznika, odnosno navedenih u drugom aktu obveznika, kojim se određuju delatnosti koje obveznik obavlja i u periodu ulaganja dodatno zaposli na neodređeno vreme najmanje 100 lica, oslobađa se plaćanja poreza na dobit pravnih lica u periodu od deset godina srazmerno tom ulaganju - podsticaj obvezniku koji se ne može smatrati novoosnovanim privrednim društvom koje obavlja inovacionu delatnost, a koji izvrši ulaganje u kapital novoosnovanog privrednog društava koje obavlja inovacionu delatnost, kome se priznaje pravo na poreski kredit u visini od 30% izvršenog ulaganja, u skladu sa članom 50j Zakona - olakšice za pravna lica koja se bave istraživanjem i razvojem na način da se kao rashod u poreskom bilansu tih obveznika mogu priznati, u dvostruko uvećanom iznosu, troškovi koji su neposredno povezani sa istraživanjem i razvojem koje obveznik obavlja u Republici Srbiji
Hrvatska	- olakšica za poreske obveznike koji obavljaju delatnost na potpomognutim područjima
Crna Gora	- podsticaji za novoosnovano pravno lice koje stvarno obavlja delatnost u privredno nedovoljno razvijenim opštinama; - pravo na oslobođenje od plaćanja poreza na dobit pravnih lica za korisnika podsticajnih mera za razvoj istraživanja i inovacija u skladu sa zakonom kojim se uređuju podsticajne mere za razvoj istraživanja i inovacija; - pravnom licu koje reinvestira sredstva iz ostvarene dobiti u poljoprivredne projekte obračunati porez na dobit umanjuje se za iznos reinvestiranih sredstava (od 1. januara 2025. godine)
Bosna i Hercegovina	- poreskom obvezniku koji izvrši investiranje iz vlastitih sredstava u proizvodnu opremu u vrednosti više od 50% ostvarene dobiti tekućeg poreskog perioda umanjuje se obaveza obračunatog porez na dobit za 30% iznosa u godini investiranja - poreskom obvezniku koji u periodu od pet uzastopnih godina izvrši investiranje iz vlastitih sredstava u ukupnom iznosu 20 miliona KM, s tim da u prvoj godini investira 4 miliona KM, umanjuje se obaveza obračunatog porez na dobit za 50% iznosa u godinama investiranja - poreski obveznik ima pravo na poreski priznati rashod u visini dvostrukog iznosa bruto plate isplaćene novoprilmljenim zaposlenima

NEMOGUĆNOST PRECIZNOG UTVRĐIVANJA ODLOŽENIH PORESKIH SREDSTAVA I OBAVEZA KOD PRIMENE ČLANA 50A ZAKONA

Prema paragrafu 4.38. *Konceptualnog okvira za finansijsko izveštavanje* stavka koja ispunjava definiciju elemenata finansijskih izveštaja priznaje se kao stavka finansijskih izveštaja ukoliko su ispunjeni sledeći uslovi:

- ako je verovatno da će bilo koja buduća ekonomska korist povezana s tom stavkom priticati u subjekt ili oticati iz njega;

- ako stavka ima nabavnu vrednost ili cenu koštanja ili vrednost koja može da se pouzdano izmeri.

Cilj *Međunarodni računovodstveni standard 12 Porezi na dobitak* (MRS 12) jeste propisivanje računovodstvenih postupaka za obračunavanja, prikazivanja i obelodanjivanja u vezi sa porezom na dobit. Ovaj standard obuhvata obračunavanje tekućih i budućih poreskih efekata:

- transakcija i događaja tekućeg perioda koji su priznati u finansijskim izveštajima i
- budućeg nadoknađivanja knjigovodstvenih iznosa sredstava (i obaveza) koji su priznati u Bilansu stanja subjekta.

Dakle, cilj *MRS 12* jeste da uspostavi postupke za korigovanje iznosa obaveze za porez na dobit kako bi se dobio iznos poreskog rashoda tekuće godine usklađenog sa zahtevima Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja (*MSFI*).

U delokrug *MRS 12*, pored poreza na dobit, ulaze i poreski gubitak, poreske olakšice, kao i tekuće i odložene poreske obaveze i sredstva.

Prema učestalosti uticaja na oporezivu dobit u odnosu na računovodstvenu dobit (odnosno gubitak), razlike koje proizilaze iz različitih pravila priznavanja i vrednovanja prema *MSFI* i poreskim propisima mogu se klasifikovati kao:

1. stalne razlike i
2. privremene razlike, koje se dalje dele na:
 - oporezive privremene razlike - razlike koje će biti uključene u iznos oporezive dobiti (ili poreskog gubitka) budućih perioda i
 - odbitne privremene razlike - razlike koje će u budućim periodima za posledicu imati odbitne stavke pri utvrđivanju oporezive dobiti (odnosno gubitka), i to u momentu kada knjigovodstveni iznos sredstava bude nadoknađen, odnosno kada knjigovodstveni iznos obaveza bude izmiren.

Za oporezive privremene razlike neophodno je obračunati odložene poreske obaveze i odložena poreska sredstva za odbitne privremene razlike, pod uslovom da je verovatno da će poreske olakšice biti moguće iskoristiti.

Pored toga, treba obračunati i neiskorišćene poreske gubitke i poreske kredite, ako postoji opravdana verovatnoća da će oni biti iskorišćeni u budućnosti.

Računovodstvo teži da svakom izveštajnom periodu dodeli one prihode i rashode koji se odnose na njega. Ova težnja se odnosi i na rashode u vezi sa porezom na dobit⁴. (Petrović Z, 2021.) Računovodstvo u vezi sa porezom na dobit obračunava poreski rashod tekućeg i budućih izveštajnih perioda. Kao što se kod prihoda i rashoda

⁴Ne radi se o "pravim" rashodima, tj. o rashodima koji se porede sa prihodima kako bi se utvrdio rezultat pravnog lica, već se radi o odbitnoj stavci od računovodstvenog rezultata kako bi se utvrdio neto rezultat pravnog lica.

pojavljuju problemi u vezi sa njihovim dodeljivanjem izveštajnim periodima u kojima su nastali, tako se ti problemi pojavljuju i u vezi sa poreskim rashodima.

Problemi u vezi sa alokacijom prihoda i rashoda po izveštajnim periodima u računovodstvu se, između ostalog, rešavaju korišćenjem računa vremenskih razgraničenja. Sličan pristup može se primeniti i pri alokaciji iznosa poreza na dobit, odnosno poreskih rashoda, na odgovarajuće izveštajne periode, budući da *MRS 12* zahteva da subjekt obračunava poreske posledice poslovnih transakcija i događaja na način usklađen sa načinom na koji obračunava ostale poslovne transakcije i događaje.

Cilj *MRS 12* jeste da propiše postupke za korekciju iznosa obaveze po osnovu poreza na dobit, kako bi poreski rashod izveštajnog perioda bio usklađen sa zahtevima *Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*. Ovo korigovanje se ne vrši kako bi se promenio iznos obaveze za porez na dobit koji treba platiti državi, već kako bi se iznos poreskog rashoda perioda iskazao u skladu sa *MSFI*.

Odloženi porez na dobit predstavlja iznos poreza na dobit koji će, kao posledica transakcija i događaja nastalih u tekućem ili prethodnim izveštajnim periodima, biti iskazan u nekom od budućih izveštajnih perioda. On nastaje priznavanjem odloženih poreskih obaveza ili odloženih poreskih sredstava. Paralelno sa priznavanjem ovih stavki finansijskih izveštaja, najčešće dolazi do priznavanja odloženog poreskog prihoda (odnosno umanjenja poreskog rashoda perioda) ili odloženog poreskog rashoda (odnosno uvećanja poreskog rashoda perioda).

Poreski rashod perioda predstavlja zbirni iznos koji uključuje tekući i odloženi porez na dobit. Ovaj rashod se iskazuje u bilansu uspeha kao odbitna stavka od računovodstvenog rezultata, pri čemu dobijena razlika predstavlja neto rezultat tekućeg izveštajnog perioda.

Prilikom procene verovatnoće da li će oporezive dobiti biti dovoljno, a radi određivanja priznavanja neiskorišćenih poreskih gubitaka i poreskih kredita, pravno lice razmatra sledeće kriterijume:

- postojanje dovoljnog iznosa oporezivih privremenih razlika koje će rezultirati oporezivim iznosima u odnosu na koje će se pre njihovog isteka moći iskoristiti neiskorišćeni poreski gubici i krediti;
- verovatnoću ostvarivanja oporezive dobiti pre isteka neiskorišćenih poreskih gubitaka i neiskorišćenih poreskih kredita;
- da li neiskorišćeni poreski gubici nastaju zbog prepoznatljivih uzroka, a za koje postoji mala verovatnoća da se ponove; i
- da li ima raspoložive mogućnosti planiranja poreza koje će stvoriti oporeziva dobit u periodu u kome neiskorišćeni poreski gubici ili krediti mogu biti iskorišćeni.

Ukoliko ne postoje uslovi za računovodstveno priznavanje odloženih poreskih sredstava po osnovu poreskih kredita i poreskih gubitaka, to ne znači da subjekt gubi pravo na njihovo korišćenje. To pravo postoji nezavisno od činjenice da li je iskazano u poslovnim knjigama.

Jednom izvršeno priznavanje odloženih poreskih sredstava ne podrazumeva njihovo trajno priznavanje. Naime, prema zahtevu *MRS 12*, subjekt je dužan da na svaki datum bilansa izvrši ponovnu procenu i priznatih i nepriznatih odloženih poreskih sredstava.

Za ulaganja koja su bila propisana članom 48. Zakona i po osnovu koga se neiskorišćeni deo poreskog kredita po osnovu ulaganja u osnovna sredstva u sopstvenoj delatnosti mogao preneti na račun poreza na dobit iz budućih izveštajnih perioda, najviše do limita iz stava 2. tog člana, ali ne duže od deset godina, obveznik je moga relativno precizno da proceni umanjeње svoje buduće poreske obaveze.

Zakon je u odnosu na *MRS 12* propisivao konkretan broj godina do kojeg se može vršiti priznavanje ovog odloženog poreskog sredstva. Što se tiče visine poreskog kredita koji se mogao preneti u naredne obračunske periode, Zakon nije postavljao ograničenje koje postavlja *MRS 12*: "*do visine procenjenih budućih iznosa oporezive dobiti...*". U skladu sa Zakonom, celokupan iznos neiskorišćenog poreskog kredita mogao je da se prenese bez obzira na visinu procenjenih poreskih dobitaka.

Iznos umanjenja poreske obaveze po osnovu podsticaja propisanog članom 50a Zakona nije moguće precizno proceniti, budući da se srazmeran iznos ulaganja utvrđuje svake godine korišćenja ovog podsticaja. Shodno tome, nije moguće na pouzdan način odrediti iznos odloženih poreskih sredstava po ovom osnovu.

U skladu sa *MRS 12*, u takvim slučajevima ne nastaje obaveza priznavanja odloženih poreskih sredstava. Ipak, neophodno je da se u Napomenama uz finansijske izveštaje izvrši odgovarajuće obelodanjivanje.

ZAKLJUČAK

Poreski podsticaji za ulaganja u osnovna sredstva i za zapošljavanje novih radnika u Republici Srbiji predstavljaju značajan instrument fiskalne politike usmeren ka privlačenju investicija i podsticanju ekonomskog rasta. Analiza je pokazala da primena podsticaja za ulaganja direktno utiče na smanjenje poreske obaveze za porez na dobit, čime se obveznicima omogućavaju značajne poreske uštede tokom perioda od deset godina.

U poređenju sa zakonskim rešenjima u zemljama regiona, Srbija nudi najpovoljnije poreske podsticaje za ulaganja, što dodatno povećava njenu konkurentnost u privlačenju investitora.

Međutim, pored pogodnosti koje podsticaj pruža, evidentni su izazovi u oblasti računovodstvenog izveštavanja. Kako se srazmerni iznos ulaganja određuje za svaku poresku godinu pojedinačno, nije moguće precizno odrediti ukupno umanjenje poreske obaveze tokom celog perioda korišćenja podsticaja. Samim tim, ne nastaje obaveza obračunavanja odloženih poreskih sredstava i obaveza u skladu sa *MRS 12*.

Pravilna i dosledna primena poreskih podsticaja može doprineti modernizaciji privrednih kapaciteta velikih poreskih obveznika, povećanju konkurentnosti domaće privrede i efikasnijem korišćenju fiskalnih instrumenata.

S obzirom na mali obim domaće stručne literature i publikacija na temu poreskih podsticaja za ulaganja i njihovog uticaja na poresku obavezu po osnovu poreza na dobit pravnih lica, preporučuje se dalje naučno-istraživačko razmatranje ove oblasti u cilju njenog sveobuhvatnijeg sagledavanja i doprinosa razvoju poreske teorije i prakse.

LITERATURA

- Dedić J.** (2024), Utvrđivanje oporezive dobiti i poreza na dobit pravnih lica za 2023. godinu – Sastavljanje poreskog bilansa i poreske prijave, *Revizor* br. 4-5, Informativno poslovni centar d.o.o. Beograd
- Durović-Todorović J, Đorđević M.** (2013), Komparativni prikaz oporezivanja dobiti preduzeća u razvijenim zemljama, *Finansije* broj 1-6/2013, str. 37-58.
- Durović-Todorović J, Đorđević M.** (2017), Ublažavanje regionalnih nejednakosti primenom poreskih olakšica i oslobođenja u sistemu oporezivanja dobiti u Republici Srbiji, Međunarodna naučno-stručna konferencija Regionalni razvoj i prekogranična saradnja
- Izveštaj o radu Poreske uprave Republike Srbije**, 2023.
- Ministarstvo finansija Republike Srbije**, *Rešenje o utvrđivanju prevoda Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja (MSFI) broj: 401-00-4351/2020-16 od 10. septembra 2020. godine („Službeni glasnik RS“, br. 123/2020 i 125/2020)*, <https://www.mfin.gov.rs/sr/dokumenti2-1/reshenje-o-utvrđivanju-prevoda-medjunarodnih-standarda-finansijskog-izvestavanja-msfi-broj-401-00-43512020-16-od-10-septembra-2020-godine-sluzbeni-glasnik-rs-br-1232020-i-1252020-1>
- Ministarstvo finansija Republike Srbije** (2022), *Bilten Službena objašnjenja i stručna mišljenja za primenu finansijskih propisa* broj 3, mart 2022, str. 81-83.
- Ministarstvo finansija Republike Srbije** (2023), *Bilten Službena objašnjenja i stručna mišljenja za primenu finansijskih propisa* broj 4, april 2023, str. 34-38.
- Petrović Z.** (2021): *Priručnik za primenu Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja*, Informativno poslovni centar d.o.o. Beograd, str. 40-60. i 1118-1173.
- Prica S.** (2021), Analiza programa podsticaja stranih direktnih investicija u Republici Srbiji sa osvrtom na regionalnu praksu, *Zbornik radova Fakulteta tehničkih nauka*, godina 36, broj 08, 2021., str. 1388-1391.
- Vržina S.** (2020), Investicije u osnovna sredstva i opterećenje porezom na dobitak transportnih preduzeća u Srbiji, *Finansije* broj 1-6/2020, str. 67-82
- Vržina S.** (2022), *Finansijsko upravljanje porezom na dobitak preduzeća u Srbiji*, Doktorska disertacija, Univerzitet u Kragujevcu, Ekonomski fakultet
- Zakon o porezu na dobit pravnih lica** („Službeni glasnik RS“, br. 25/2001, 80/2002, 80/2002 (dr. zakon), 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014 (dr. zakon), 142/2014, 91/2015 (autentično tumačenje), 112/2015, 113/2017, 95/2018, 86/2019, 153/2020 i 118/2021)

Web stranice:

Agencija za privredne registre <https://fin.apr.gov.rs/JavnaPretraga>

Biblioteka

Vlade

Crne

Gore

https://www.gov.me/biblioteka?sort=published_at&page=3&dt=1

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) www.oecd.org

Poreska uprava Republike Srbije <https://www.purs.gov.rs/o-nama/Izvestaj.html>

Porezna

uprava

Republike

Hrvatske

[https://www.porezna-](https://www.porezna-uprava.hr/hr_propisi/_layouts/15/in2.vuk2019.sp.propisi.intranet/propisi.aspx#id=pro19)

[uprava.hr/hr_propisi/_layouts/15/in2.vuk2019.sp.propisi.intranet/propisi.aspx#id=pro19](https://www.porezna-uprava.hr/hr_propisi/_layouts/15/in2.vuk2019.sp.propisi.intranet/propisi.aspx#id=pro19)

Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine
<https://www.pufbih.ba/v1/public/upload/zakoni/9080b-zakon-o-porezu-na-dobit-precisceni.pdf>

TAX INCENTIVES FOR INVESTMENTS IN FIXED ASSETS AND THEIR IMPACT ON CORPORATE INCOME TAX LIABILITY

Jovana DEDIĆ

Abstract

This paper analyzes the tax incentive for investment in fixed assets and its impact on the corporate income tax liability of legal entities. The aim of the research is to identify the mechanisms of the tax relief that stimulates investments, as well as to present the manner in which this tax relief affects the tax liability of legal entity. Taxpayers in the Republic of Serbia may, through the application of this incentive, reduce their corporate income tax liability by up to 100%, making it one of the most favorable incentives in the region. However, due to methodological limitations, it is not possible to provide a precise estimate of the reduction in tax liability resulting from the use of this incentive, nor the amount of deferred tax assets and liabilities. By applying basic scientific methods: methods of analysis and synthesis, inductive and deductive methods, methods of description and methods of comparison, the results of the study indicate a significant potential of this tax incentive as an economic policy instrument aimed at encouraging investment and economic growth.

Keywords: corporate income tax, tax incentives, investments in fixed assets, tax liability, neighboring countries